

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: هنرهای سنتی، طبیعت و طراحی
۳	طبیعت منبع الهام و آفرینش طراحی سنتی
۸	اسلیمی و ختایی در هنرهای سنتی ایران
۱۱	هندسه در طراحی اسلیمی و ختایی
۱۴	فصل دوم: طرح و نقش ختایی
۱۴	اجزاء طراحی ختایی
۱۵	گلبرگ
۱۶	برگ
۲۲	ته‌غنچه
۲۶	غنچه
۳۰	گل
۴۴	ترکیب‌بندی اجزاء طراحی ختایی
۶۷	فصل سوم: طرح و نقش اسلیمی
۶۷	اجزاء طراحی اسلیمی
۶۸	چنگ
۶۹	سر اسلیمی
۷۰	سربند
۸۶	ترکیب‌بندی اجزاء طراحی اسلیمی
۱۰۳	فصل چهارم: ترکیب‌بندی طراحی اسلیمی و ختایی
۱۰۳	همنشینی اسلیمی و ختایی
۱۲۵	منابع

## مقدمه

درس طراحی سنتی با تمرکز بر آموزش دو طرح اسلیمی و ختایی، با نام‌هایی متفاوت برای دانشجویان رشته‌های صنایع دستی، هنرهای سنتی، فرش و هنر اسلامی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد ارائه می‌گردد. از نظر نگارنده با تجربه آموزشی چندین ساله‌ای که در این مراکز دارد، ارائه یک مجموعه آموزشی طراحی سنتی به زبان ساده و روش گام‌به‌گام، می‌تواند کمک و راهنمای خوبی برای دانشجویان و علاقه‌مندان به طراحی سنتی باشد؛ به‌ویژه آنکه دانشکده‌های هنری در سطح کشور به شکل‌هایی مختلف گسترش یافته‌اند و در این رشته‌ها دانشجو می‌پذیرند.

در این کتاب، در فصل اول به معرفی و تعریف دو اصل<sup>۱</sup> اسلیمی و ختایی پرداخته شده است. امروزه این دو اصل را به عنوان ویژگی‌های شاخص تزئینات دوره صفوی که جهت تزئین آثار هنری و معماری این دوره در نقاط مختلف ایران مورد استفاده قرار می‌گرفته است، می‌شناسیم. دلایل اهمیت این دو اصل و منشأ و مبدأ احتمالی آن‌ها نیز از دیگر موضوعاتی است که به طور مختصر در این فصل به آن پرداخته شده است. در فصول دوم و سوم، مفردات نقش و اجزاء مختلف هر یک از این دو اصل، طراحی شده و مورد مطالعه قرار گرفته است. در فصل پایانی کتاب، شیوه ترکیب‌بندی این دو اصل برای نمونه‌هایی مختلف چون حاشیه، لچک، ترنج و زمینه، طراحی و توضیح داده شده است و نمونه‌هایی از این ترکیب‌بندی‌ها، در آثار هنری دوره صفوی، ارائه گردیده است.

هرچند طراحی سنتی به دروس دیگری با عناوین هندسه نقوش در صنایع دستی و یا هنرهای سنتی نیز پیوند می‌خورد، اما مبحثی متفاوت تلقی می‌شود؛ بنابراین از بیان این موارد در اینجا پرهیز شده است. امید است که این کتاب بتواند برای آموزش دانشجویان و هنرجویان مفید باشد. از استاد پیش‌کسوت عزیز جناب آقای منصور تامسن که مطالب این کتاب را با دقت تمام

---

۱. طرح‌های اسلیمی و ختایی، به عنوان دو اصل از اصول هفت‌گانه نقاشی ایرانی و طراحی سنتی شناخته می‌شوند. ن.ک.: گلستان هنر، تألیف قاضی احمد منشی قمی

مرور نموده و رهنمودهای ارزنده‌ای داشتند، بسیار متشکرم. همچنین از همکار و هنرمند گرامی جناب آقای مهدی بهشتی نژاد تشکر و قدردانی می‌نمایم که با بازخوانی کتاب، کاستی‌هایش را برطرف و بر غنای آن افزودند.

از همه عزیزان علاقه‌مند، استادان و دانشجویان، تقاضا می‌شود ایرادات کتاب را گوشزد نمایند تا انشاءالله در چاپ‌های بعدی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

صمد سامانیان

زمستان ۱۴۰۲